

DOI: 10.5281/zenodo.3835678

UDC: 332.1:330.341

JEL: O25, O38, R58

SCIENTIFIC APPROACHES TO THE FORMATION OF HIGH-TECH DEVELOPMENT OF THE REGION

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Natalia V. Zakharchenko, Doctor of Economics, Associate Professor
Odessa I.I. Mechnikov National University, Odessa, Ukraine

ORCID: 0000-0002-9895-531X

Email: nvzakharchenko777@gmail.com

Recieved 16.11.2019

Захарченко Н.В. Наукові підходи до формування високотехнологічного розвитку регіону. Науково-методична стаття.
Метою дослідження є побудова модельної підтримки формування державної високотехнологічної промислової політики відносно вітчизняних регіонів. У статті обґрунтовано функціональний зв'язок економічної системи регіону з державною економічною політикою високотехнологічної сфери, використання системного підходу в рішенні завдань структурного характеру і поетапної побудови конкурентоздатної економічної системи високотехнологічного розвитку регіону. Розроблена функціонально-структурна модель високотехнологічного розвитку Одеського регіону. Ця модель дає можливість сформувати науково обґрунтовану технологію розробки і реалізації політики розвитку високотехнологічної сфери Одеської області. Це дозволить упорядкувати взаємовідносини між учасниками різної економічної діяльності, забезпечити узгодження їх цілей, завдань і спільних дій держави, місцевого самоврядування і господарюючих суб'єктів у рамках високотехнологічного розвитку регіону.

Ключові слова: політика, регіон, мета, засіб, системний підхід, держава, модель.

Zakharchenko N.V. Scientific approaches to the formation of high-tech development of the region. Scientific and methodical article.

The aim of the study is to build model support for the formation of the state high-tech industrial policy in relation to domestic regions. The article substantiates the functional connection of the regional economic system with the state economic policy of the high-tech sphere, the use of a systematic approach to solving structural problems and the phased construction of a competitive economic system of high-tech regional development. A functional-structural model of high-tech development of the Odessa region has been developed. This model makes it possible to form a scientifically based technology for the development and implementation of the development policy of the high-tech sphere of Odessa region. This will make it possible to streamline relations between participants in various economic activities, to ensure coordination of their goals, objectives and joint actions of the state, local self-government and economic entities within the framework of high-tech development of the region.

Keywords: politics, region, goal, means, systematic approach, state, model.

Створення сприятливих економічних, правових, організаційно-управлінських умов для усіх учасників економічного життя на території Одеської області припускає розвиток високотехнологічних промислових підприємств, випуск конкурентоздатної продукції і забезпечення значної доданої вартості, збалансований розвиток різних галузей економіки, соціальної сфери, сфери послуг, стабільне функціонування систем життєзабезпечення населення. Розвиток високотехнологічних підприємств регіону продиктоване глобалізаційними та інтеграційними процесами України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

В процесі дослідження було проаналізовано роботи таких науковців та фахівців, як Благун І. та Солтисіка О. [2], Гранберга О. [4], Величко О. [3], Клейнера Г. [6] та ін. У періодичних виданнях порушувалось питання щодо моделювання стратегій розвитку регіону взагалі та визначення цілей, принципів та пріоритетів регіональної інноваційної політики та ін. Попри значні здобутки вивчення цієї теми недостатньо висвітлені питання модельної підтримки державної високотехнологічної промислової політики на мікрорівні та її зв'язки з соціальною. Саме тому обрана тема потребує подальших досліджень для того, щоб сформувати науково обґрунтовану технологію розробки і реалізації політики розвитку високотехнологічної сфери Одеської області.

Метою статті є побудова модельної підтримки формування державної високотехнологічної промислової політики відносно вітчизняних регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Розвиток регіону без врахування змін умов конкуренції в національній і світовій економіці, не може забезпечити ефективне використання наявного соціально-економічного потенціалу і досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності в умовах глобалізації. Оволодіння методами активізації мережевої взаємодії стає все більш актуальним для органів державної влади українських регіонів [5, с.142].

Слід зазначити, що без побудови раціональних конструктивних взаємовідносин органів державної влади Одеської області з органами державної влади України, місцевого самоврядування міст і районів, промисловими підприємствами, малим і середнім бізнесом, фінансовими інститутами і іншими учасниками економічного життя створити в регіоні сприятливі умови для його стабільного розвитку дуже проблематично. Тому не даремно сьогодні говорять про державно-приватне партнерство, про підвищення ефективності взаємовідносин в системі "влада – бізнес – суспільство". Особливу актуальність ця проблема набуває в умовах широкомасштабної економічної кризи, яка примушує звернути увагу на низку принципових запитань, пов'язаних з соціально-економічним розвитком регіонів. Одним із ефективних та проривних шляхів вирішення цих завдань є розвиток високотехнологічної сфери виробництва.

Економіка працює не заради виробництва як такого, а на благо людини. Вона основний засіб досягнення соціального благополуччя (рис. 1). Не даремно оцінку кінцевого результату регіонального менеджменту проводять залежно від міри відповідності рівня економічного розвитку регіону рівню життєдіяльності населення (соціальні стандарти, бюджетна забезпеченість, структура доходів і витрат сімей, демографічна ситуація та ін.).

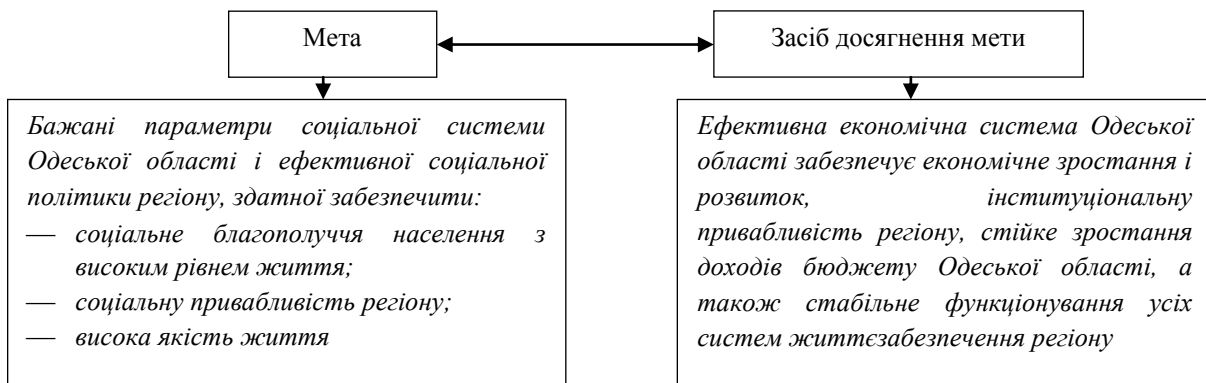

Рис.1. Взаємозв'язок цілі соціального та економічного розвитку

Джерело: власна розробка автора

Досягти цілей соціального розвитку по забезпеченню високого рівня якості життя населення Одеської області, соціальній привабливості регіону можна за умови, якщо буде створена регіональна економічна система з бажаними (раціональними, конкурентоздатними) параметрами (рис. 2).

Але побудувати таку економіку, як показали останні роки, далеко не просто, хоча і багато позитивного в економічному розвитку було досягнуто. Основним засобом досягнення цілей конкурентоспроможності є ефективна державна економічна політика регіону в напрямку розвитку сфери високотехнологічних підприємств, яка нерозривно пов'язана з державною економічною політикою України високотехнологічного розвитку. Наприклад, стратегічний рівень предметно показує, що економічні успіхи багато в чому залежать від ефективного функціонування наступних систем: стратегічного аналізу розвитку регіону; по розробці концепцій, стратегій, програм; прогнозування і планування (індикативного управління); інвестиційною; інноваційною; інституціональною; інфраструктурною; по розвитку підприємництва; антимонопольною; інформаційною; кадровою; міграційною.

До базових економічних систем віднесена в першу чергу промислова система, яка об'єднує ряд галузей, наприклад, машинобудування, металообробку, металургію та ін. Від продуктивної роботи цієї системи багато в чому залежать надходження доходів до обласного бюджету і економічне зростання [1].

Відмітимо, що коли галузі об'єднуються в промислову систему, то тим самим на практиці реалізується синергетичний ефект, тобто від злиття у промислової системи виникають нові властивості, не характерні для окремих галузей. Саме тому втручання держави повинне бути завжди стільки, щоб можна було б виконати намічені цілі соціально-економічного розвитку з найменшими витратами. Вага цього втручання залежить від умов розвитку країни, від ситуації у світі, від якості системи державного управління. Тому сьогодні в умовах кризи присутність держави в соціально-економічному житті країни зростає.

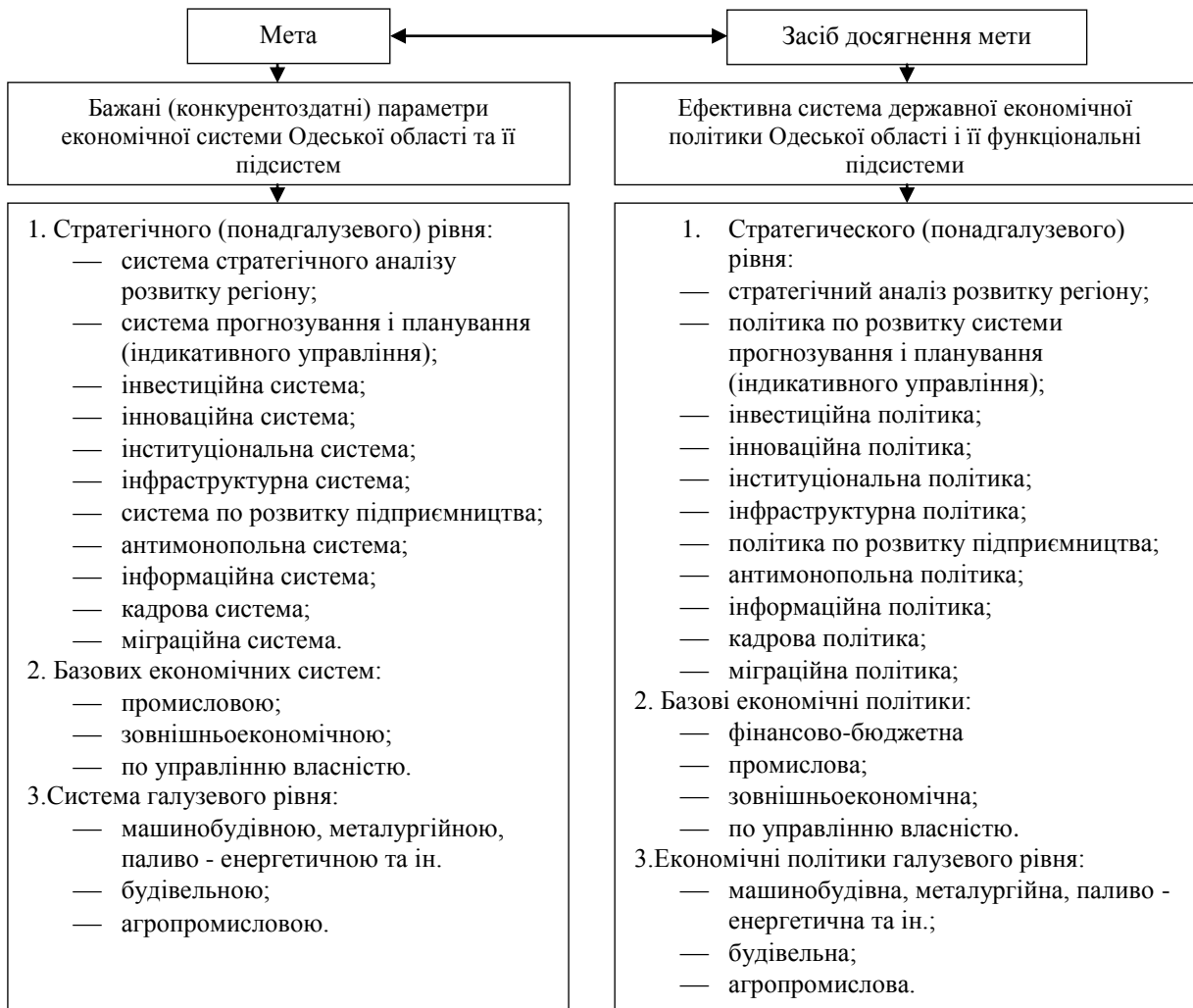

Рис.2. Схема державної економічної політики Одеської області з конкурентоздатними показниками
Джерело: власна розробка автора

Економіка країни – це складний організм, система, яка об'єднує ряд економічних систем: державного, недержавного, місцевого самоврядування. Існує приватна економічна система, та свого роду змішана, при якій акціонерні товариства об'єднують представників бізнесу і держави. Описати склад, структуру, функції таких систем і створити повноцінний пристрій – далеко не проста процедура. Вона багаторазово ускладняється, якщо йдеться про побудову систем найбільш раціонального устрою, про забезпечення їх стабільного розвитку виходячи з необхідної побудови соціально орієнтованої ринкової економіки.

Недоброякісні (з різних точок зору) зв'язки між владою і учасниками економічного життя упродовж багатьох років гальмують позитивні почини. При формуванні ресурсів (фінансових, трудових, інформаційних) бізнес взаємодіє з владою в умовах конкуренції, тому практично не вдається забезпечити їх використання в інтересах громадського розвитку. Ось чому пріоритетним завданням сьогодні є боротьба з корупцією. Вважаємо, що актуальність розробки науково обґрунтованої стратегії високотехнологічного розвитку і реалізації державної економічної політики регіону різко зростає [2]. На рис. 3 показаний соціальний ефект від впровадження високотехнологічного промислового виробництва.

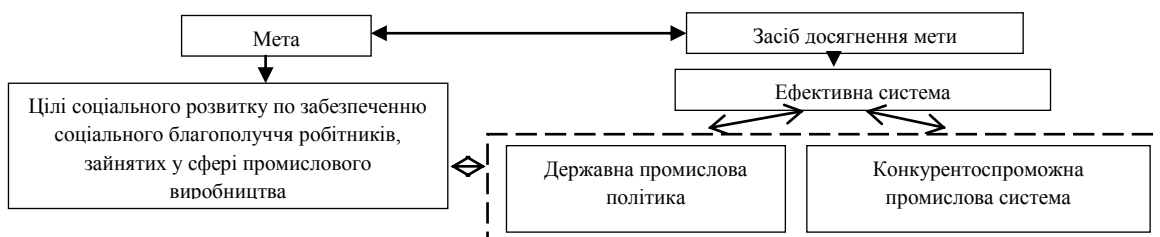

Рис. 3 Соціальний ефект від впровадження високотехнологічного промислового виробництва
Джерело: власна розробка автора

Функціональне макрооблаштування державної економічної політики розвитку високотехнологічної сфери Одеської області також показує ієрархію тих або інших напрямків діяльності органів влади в області економіки. Наприклад, інвестиційна політика стоїть вище за інноваційну, оскільки для того, щоб вийти на високий інноваційний рівень розвитку, треба забезпечити оновлення і модернізацію устаткування, щоб економіка стала сприйнятливою до інновацій. Очевидно, що доки не буде достатнього потоку фінансів в устаткування, ніяке закачування грошей в інноваційну сферу не дасть бажаного інноваційного ефекту. Тому усі напрями роботи мають бути погоджені між собою і збалансовані.

Державна економічна політика розвитку високих технологій, функціонально об'єднуючи різні економічні політики, стратегії, аналогічно промисловій політиці реалізує на практиці логіку синергетичного підходу, оскільки нові інтеграційні функції цієї політики зумовлюють економічне зростання і стабільний розвиток соціальної і економічної сфери області, тобто в цілому усієї області.

На рис. 4 показана функціонально-структурна модель державної економічної політики Одеської області. Відмітимо, що модель, на якій вказані зв'язки між окремими функціональними напрямками державної економічної політики, дозволяє усунути вищезгадані недоліки, відмічені відомими вченими-економістами нашої країни по відношенню до державної промислової політики. Тому державна економічна політика країни або регіону призначена виконувати системотворну роль при розробці і реалізації різних економічних політик, стратегій, при рішенні структурних завдань побудови тих або інших економічних систем, здатних забезпечити досягнення цілей високотехнологічного розвитку. Досягти цього можна тільки тоді, коли інноваційна політика буде в центрі уваги як державних так і регіональних органів влади для визначення і розстановки правильних пріоритетів і перспектив високотехнологічного розвитку [4].

Це дозволить упорядкувати взаємовідносини між учасниками різної економічної діяльності, забезпечити узгодження їх цілей, завдань і спільних дій держави, місцевого самоврядування і господарюючих суб'єктів у рамках високотехнологічного розвитку регіону.

Акцентуємо увагу на наступній обставині, яка також пов'язана з кризою і внесла відчутний вплив на його формування. Нині власники відсторонені від ухвалення рішень, оскільки їх замінили наймані менеджери, що управляють величезними активами практично незалежно від думки акціонерів. Наймані менеджери, навіть досить спроможні, відрізняються від власників тим, що вони піклуються про реалізацію, як правило, короткострокових цілей, пов'язаних з досягненням максимального прибутку. Довгострокові перспективи їх просто не цікавлять.

У прогресивному варіанті розвитку власники повинні контролювати діяльність найманих менеджерів, тому що вони думають на багато років вперед, щоб навіть їх онуки жили добре. Тому сьогодні необхідно за участю держави побудувати ефективну систему взаємовідносин "держава – власники – наймані менеджери – суспільство" як двигуна прогресу, в якій власники несуть значну роль. Цей приклад показує, що приватна економічна система функціонує недостатньо ефективно і що модель економічної системи, представлена на рис. 3, цілком правомочна.

Модель державної економічної політики розвитку високотехнологічного розвитку Одеської області представлена на рис. 4, включає державні економічні політики галузевого рівня, які можуть бути успішно сформовані державою тільки за участю бізнесу, власників і найманих менеджерів. Галузева політика показує позитивну роль, яку може зробити держава галузевому розвитку в інтересах не тільки підприємств, але і усієї економіки регіону. Тому в деяких галузях вплив держави може бути мінімальним, а в інших – значно більше. При цьому не слід забувати, що на приватних підприємствах будь-якої форми власності працюють фахівці і робітники – жителі Одеської області, за соціальне благополуччя яких несе відповідальність не лише керівництво підприємств, але і органи державної влади самоврядування.

Системний підхід полегшує рішення завдань структурного характеру і поетапної побудови конкурентоздатної економічної системи. В умовах кризи реалізація антикризових заходів повинна йти паралельно з рішенням завдань стратегічного характеру, а роль системного підходу тільки зростає. Це пояснюється тим, що у рамках системного підходу велика увага приділяється взаємоузгодженню різних секторальних рішень. Нерідко заходи, пропонувані в одному секторі державного управління, гасяться паралельними заходами, використовуваними в іншому секторі.

Реалізація системного підходу в умовах ринкової економіки, кризових періодів часу вимагає особливої державної волі, оскільки в інтересах держави необхідно пов'язувати кон'юнктурні спрямування різних галузей економіки, а також фінансово-промислових груп. На рис. 5 показано, що для того, щоб сформувані ефективну систему державної економічної політики регіону необхідно створити і впровадити науково обґрунтовану технологію розробки і реалізації цієї засадничої політики Одеської області.

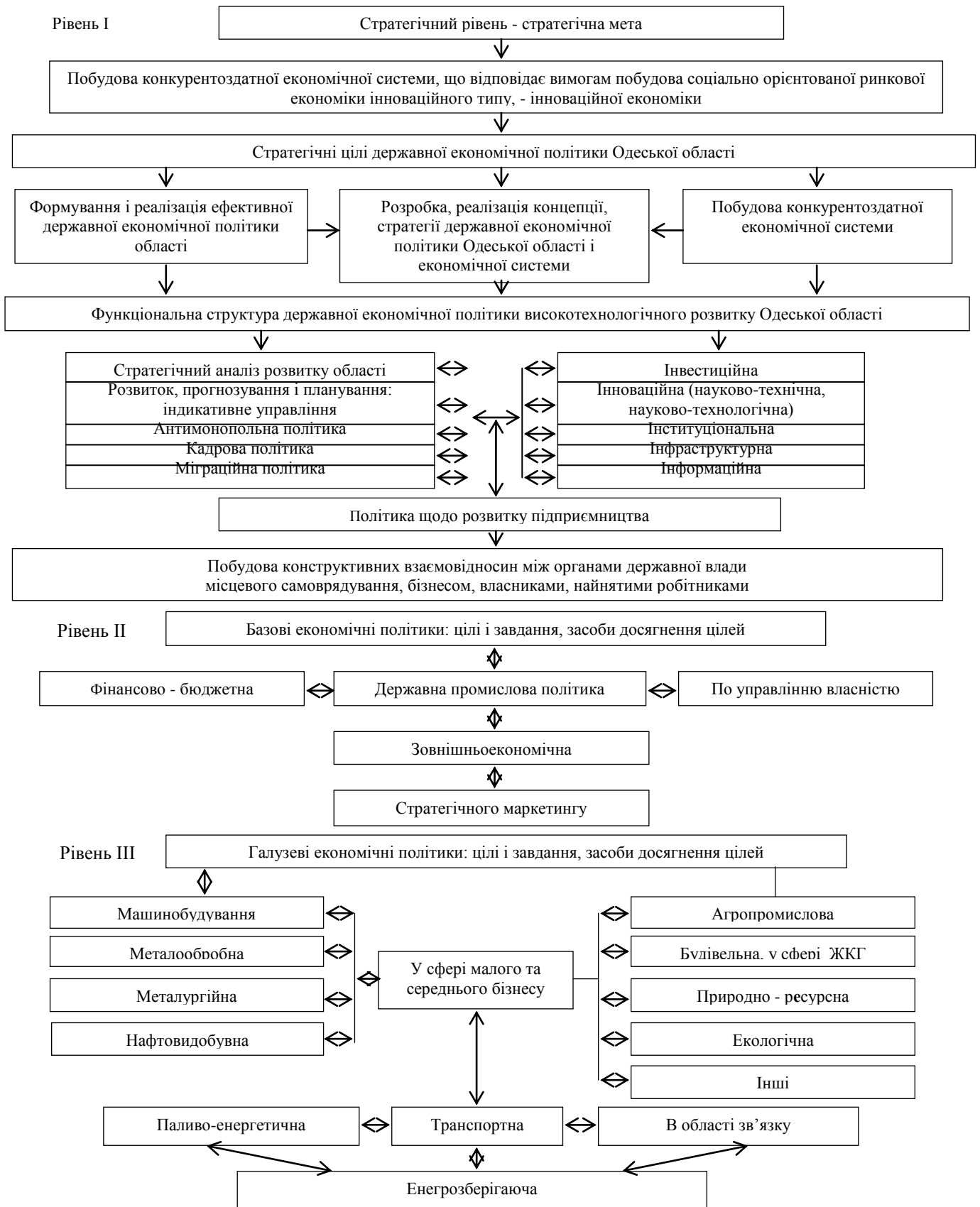

Рис. 4. Функціонально-структурна модель державної економічної політики високотехнологічного розвитку Одеської області

Джерело: сформовано автором на основі [4].

Рис. 5. Формування науково-обґрунтованої політики високотехнологічного розвитку Одеської області
Джерело: власна розробка автора

Наведені схеми дозволяють доказово сформуванню систему стратегічних цілей в області соціального і економічного високотехнологічного розвитку з урахуванням їх пріоритетів, які функціонально пов'язані з розробкою і реалізацією довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку Одеської області:

- 1) стратегічні цілі соціального розвитку;
- 2) стратегічні цілі економічного розвитку (формування конкурентоздатної економічної системи Одеської області, забезпечення її стабільного функціонування і розвитку; розробка і реалізація ефективної системи державної економічної політики високотехнологічного розвитку Одеської області і усіх її функціональних підсистем);
- 3) стратегічних цілі в області державного управління економікою: створення науково обґрунтованої технології розробки і реалізації державної економічної політики Одеської області, ефективної економічної системи регіону і забезпечення її стабільного функціонування і розвитку [2].

Усі схеми можна об'єднати, помістивши цілі в одні цільовий блок. При цьому основним засобом досягнення системи стратегічних цілей буде система державної влади Одеської області, зокрема, система державного управління економікою (рис. 6), яка має бути адекватною викликам часу і стратегічним цілям високотехнологічного розвитку країни і регіонів.

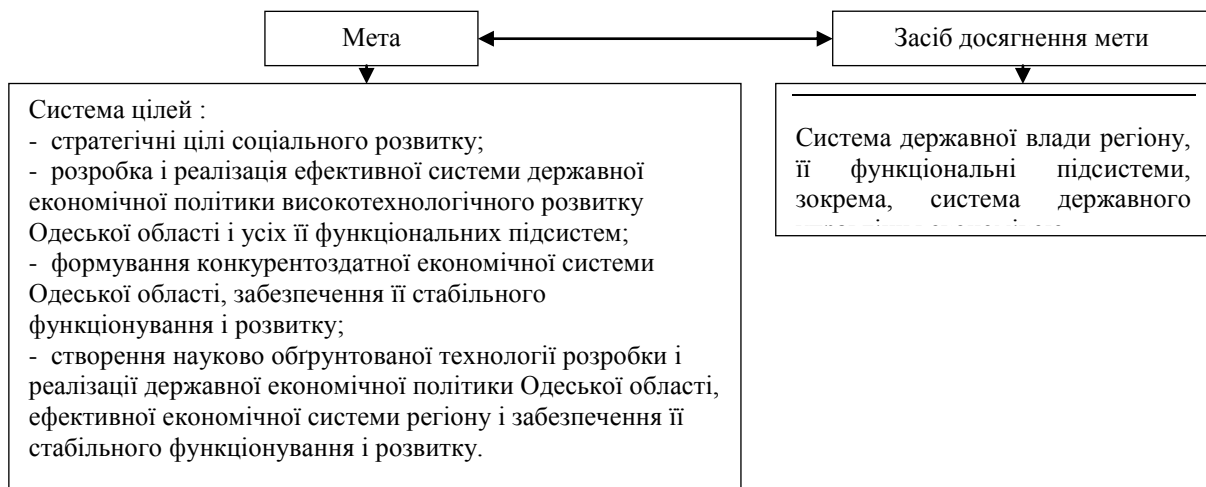

Рис. 6. Система державного управління і досягнення стратегічних цілей розвитку регіону
Джерело: власна розробка автора

Завдання державного регулювання – знижувати вірогідність несприятливого ходу подій, минувши громадські катастрофи. Саме тому необхідно концептуальне стратегічне мислення, що дає усвідомлення багатоваріантності і альтернативності громадського розвитку і можливість знаходити і реалізовувати оптимальні сценарії на будь-яких рівнях управління [3].

Висновки

Відомо, що синергетика розглядає громадський розвиток як біфуркаційне, катастрофічне, неоднозначне. Кожен його момент можна інтерпретувати як точку біфуркації критичного стану. У ній таїться небезпека громадських катастроф, але саме ця небезпека і спонукає управлінців діяти більш грамотно, прискорювати процеси самоорганізації, регулювання і управління. Тому разом з антикризовими заходами повинні формуватися інноваційні заділи високотехнологічного регіонального розвитку. Розроблена функціонально-структурна модель високотехнологічного розвитку Одеського регіону дає можливість сформуванню науково обґрунтованої технології розробки і реалізації політики розвитку високотехнологічної сфери Одеської області. Це дозволить упорядкувати взаємовідносини між

учасниками різної економічної діяльності, забезпечити узгодження їх цілей, завдань і спільних дій держави, місцевого самоврядування і господарюючих суб'єктів у рамках високотехнологічного розвитку регіону. Департаментом економічної політики та стратегічного планування Одеської державної обласної адміністрації у рамках реалізації проекту “Про схвалення Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації” здійснюється обговорення пакету правових документів і комплексу взаємозв'язаних концепцій, програм, стратегій довгострокового і середньострокового характеру, які забезпечили перспективи розвитку високотехнологічної сфери регіону.

Abstract

With the growth of digital technology and smart industry, as well as the decentralization of power, the redistribution of relations between state authorities of Ukraine with local governments of cities and regions, industrial enterprises, small and medium-sized businesses, financial institutions and other participants in the economic system becomes relevant. One of the modern forms of effective interaction is public-private partnership in the system “power - business - society.” This problem is particularly relevant in the context of the widespread economic crisis, which makes us pay attention to a number of fundamental issues related to the socio-economic development of the regions. From effective and breakthrough ways to solve these problems is the development of high-tech manufacturing.

The aim of the study is to build model support for the formation of the state high-tech industrial policy in relation to domestic regions. The article presents the functional-structural model of the state economic policy of Odessa region. This model reveals the links between the individual functional areas of state economic policy, eliminates the shortcomings noted by well-known scientists and economists of Ukraine in this area, and also makes it possible to form a science-based technology for the development and implementation of high-tech sphere development policy using the example of Odessa region.

The main means of achieving the system of strategic goals is the system of state power in the Odessa region, in particular, the system of state management of the economy, which should be adequate to the challenges of the time and strategic goals of high-tech development of the country and regions. Proceeding from this, the state economic policy of a country or region is intended to play a system-forming role in the development and implementation of various economic policies and strategies, in solving the structural problems of constructing various economic systems that can ensure the achievement of high-tech development goals. This can only be achieved when innovation policy is in the focus of attention of both state and regional authorities to determine and set the right priorities and prospects for high-tech development. This will make it possible to streamline relations between participants in various economic activities, to ensure coordination of their goals, objectives and joint actions of the state, local self-government and economic entities within the framework of high-tech development of the region.

Список літератури:

1. Благун І.С. Моделювання стратегії розвитку регіону /І.С. Благун, О.О. Солтисік //Регіональна економіка. – 2004. – №4.
2. Величко В.В. Моделі регіонального розвитку Китаю: формування, структура, перспективи /В.В. Величко // Економіка і прогнозування. – 2006. – №4.
3. Гранберг А.С. Основи регіональної економіки : посібник для ВУЗів /А.С. Гранберг. – М.: ГУ ВШС, 2003.
4. Запоточний І.В. Державне регулювання регіональної економіки /І.В. Запоточний, В.І. Захарченко. – Харків: Одиссей, 2003.
5. Захарченко Н.В. Інноваційний розвиток підприємницького сектору регіону /Н.В. Захарченко //Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка. – 2017. – № 1(7). – С. 137 – 143.
6. Луцків, О. М. Цілі, принципи та пріоритети регіональної інноваційної політики / Олена Миколаївна Луцків // Вісник соціально-економічних досліджень – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 2. – № 57. – С. 202–208.
7. Клейнер Г. Системная структура и экономическая политика // Проблемы теории и практика управления. – 2006. – №5.
8. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації». - [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c9b6f0b0-1ed5-4aba-a25e-f824405ccc64&>.

References:

1. Blahun I. S. & Soltysik O. O. (2004). Modeling of the regional development strategy. *Rehionalna ekonomika*, 4 [in Ukrainian].
2. Velychko V.V. (2006). Models of Regional Development in China: Formation, Structure, Perspectives. *Ekonomika i prohnozuvannia*, 4 [in Ukrainian].
3. Hranberh A.S. (2003). Fundamentals of Regional Economics: A Guide for Higher Educational Institutions. HU VShIe. [in Ukrainian].
4. Zapotochnyi I.V. & Zakharchenko V. I. (2003). State regulation of the regional economy. Kharkiv: Odissei [in Ukrainian].
5. Zakharchenko N.V. (2017). Innovative development of the entrepreneurial sector of the region. *Naukovyï visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Serii Ekonomika*, 1(7), 137-143 [in Ukrainian].
6. Lutskiv, O. M. (2015). Aims, principles and priorities of regional innovation policy. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*. Odesa: Odeskyï natsionalnyï ekonomichnyï universytet, 2, 57, 202–208 [in Ukrainian].
7. Kleyner G. (2006). System structure and economic policy. *Problemy teorii i praktika upravleniya*, 5 [in Russian].
8. On Approval of the Strategy for the Development of High-Tech Industries by 2025 and Approval of the Action Plan for its Implementation : Draft Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Retrieved from: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c9b6f0b0-1ed5-4aba-a25e-f824405ccc64> [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Захарченко Н. В. Наукові підходи до формування високотехнологічного розвитку регіону / Н. В. Захарченко // *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. – 2019. – № 4 (10). – С. 76-83. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No4/76.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3835678

Reference a JournalArticle:

Zakharchenko N. V. Scientific approaches to the formation of high-tech development of the region / N. V. Zakharchenko // *Economic journal Odessa polytechnic university*. – 2019. – № 4 (10). – P. 76-83. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No4/76.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3835678

